

Олег Румянцев*
Università degli Studi di Palermo, Italia

УДК 930.85(497.1=161.2:477)(044.2)
doi 10.19090/rs.2019.3.113-126

Ярослав Мишанич**
Інститут літератури ім.Т.Г.Шевченка
НАН України, Київ

ЛИСТИ ШТЕФАНА ГУДАКА ДО ОЛЕКСИ МИШАНИЧА (1968–1999)

У публікації запропоновано декілька листів Стефана Гудака, письменника і журналіста з громади русинів Бачки і Срему, до українського вченого-літературознавця Олексі Мишанича. Опубліковані документи дозволяють зблизка пізнати культурно-національний світогляд Ш. Гудака та більше дізнатися про культурне життя громади русинів-українців колишньої Югославії.

Ключові слова: русини, Югославія, Україна, листування

Після публікації листів Миколи М. Кочиша до Олексі Васильовича Мишанича у першому номері цього часопису – традиція, що її розпочато 2008 року на сторінках журналу “Слово і Час” – продовжуємо цикл публікації листів русинів колишньої Югославії до видатного українського вченого.

Штефан Гудак (1931–2015) – відомий письменник і журналіст, активний учасник культурного життя громади русинів Бачки і Срему та один з найбільш продуктивних творців цього невеличкого, але активного й життєздатного літературного світу. Один з семи авторів, чий оповідання увійшли до першої опублікованої в Україні збірки творів русинсько-югославських авторів *Там, коло Дунаю* (Ужгород, “Карпати”, 1976); твори вийшли в українському перекладі С. Панька,¹ а за реалізацією видання стоїть сам О. Мишанич. Важливою була роль Ш. Гудака на посаді журналіста і редактора Русинської редакції на “Радіо Нові Сад”, де він працював у 1969–1991 роках. Зокрема важливою була його роль як редактора програм на тему культури: книжки, які йому надсилав О. Мишанич, значно допомагали у складанні сценаріїв. Слід підкреслити, що Ш. Гудак надавав значної

* oleg.rumyantsev@unipa.it

** yaroslavmyshanych@gmail.com

¹ Семен Іванович Панько (1920–1976) – український (закарпатський) поет, письменник і перекладач з угорської, сербсько-хорватської, чеської й словацької мов.

уваги стосункам з українським світом – зокрема, співпрацював з українським науковцем А. Коваль² за часів упорядкування Атласу діалектів Академії Наук УРСР. Листування з О. Мишаничем підтверджує таке його ставлення.

Листування Ш. Гудака і О. Мишанича починається 1968 року, після першого візиту українського науковця до громади русинів Бачки і Срему. У архіві кореспонденції русинів Бачки і Срему до О. Мишанича (Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України – Фонд № 232.) зберігається, без листівок (не публікуються), сім листів Ш. Гудака за 1968–1999 роки – шість з них машинописні, сьомий роздрукований. Період листування, як бачимо, доволі великий; утім від шостого (1975 р.) до сьомого (1999 р.) листа минає 24 роки, але, виходячи зі змісту останнього листа, уяви про наявність перерви в листуванні не складається. Напрошується висновок, що далеко не всі листи Ш. Гудака збереглися у фонді. Однак і в наявній частині листування присутні елементи, що цілком виправдовують необхідність їхньої публікації.

Насамперед, з листів ми більше дізнаємося про національно-культурну орієнтацію Ш. Гудака, про його ставлення до української культури і, зокрема, мови – за його словами, “матичней мови югославянских русинох” (лист № 6). Співпрацю з Україною він описує як “sotrudnjicstvo zos matičnu žemu” (лист № 2). Цікаво, що у світогляді діяча поєднується сприймання українського мовно-культурного середовища як материку, до якого належить і бачвансько-сремський етнокультурний острівець, із певним вболіванням за загальнослов'янське місце під сонцем (“slavjanstvo voobšče pješka našlo svojo mestočko pod slunkom”, лист № 2) – адже зазвичай прояви проукраїнського ставлення та панславизм не поєднувалися у світогляді того ж самого руснака. Цікавою є критика Ш. Гудака на адресу тих науковців (зокрема автор згадує О. Дуліченка³) й активістів, що дивляться на розвиток мови й культури русинів як на завершений процес (“на ствар не сцу патриц розвойно, але беру ствари як готови, закончени”, лист № 3), а не як на процес що триває. З 3-го по 6-й лист (1972–1975 роки) спостерігаємо окремі зауваження щодо видання згаданої вище антології русинсько-югославських письменників в Україні. У останньому листі активіст підтримує О. Мишанича в його

² Алла Петрівна Коваль (1923–2009) – український мовознавець, спеціаліст зі стилістики.

³Олександр Дмитрович Дуліченко – радянський, нині естонський мовознавець.

полеміці проти представників так званого “політичного русинства” і висловлюється за українське Закарпаття: “Треба мац слух и за Русинох, за їх окремосци, але лем по тамаль, покля то не загрожує державни суверенитет України над тим крайом. То мойо становиско” (Лист № 7).

Цікаво спостерігати певні графічні й лексичні відмінності між листами. Перші два листи надруковано латинськими літерами – вочевидь, за браком друкарської машинки – інші ж оформлено кирилицею. Усі листи написано мовою русинів Бачки і Срему, але з численними українськими словоформами, наприклад: “моя жінка Віра” (лист № 6), “події” (лист № 5), тощо. Сподіваємося, що зміст і форма цих листів викликають увагу науковців.

Лист № 1

Petrovci, 15.XI 1968. rok.

Dorohij Oleksa Mišanič!

Prijal som dva knjižki ukrajinskih narodnih pisnjoh. To naisece veljke bohatstvo. Už dzepojedni zos njih pririhujeme za nastup. Tiž tak žena prijala knjižku narodnih višivkoh. Vona Vam barz dzekuje za njih. Vše sebe toti višivki žadala. Kolo toho prijal som i časopis u kotrim še bešeduje o literaturi jugoslavenskih Rusinoh.⁴ Nas okreme raduje ked še o našej literaturi piše, okreme ked še o njej piše krašnje, bo i ja jeden od ljudzoh kotri še zos totu fajtu umetnjickej djijalnosci bavim. I druhi notni materijal-horski partituri, barz nam dobre pridu u roboti naših kulturno-umetnjickih družtvoh.

Barz nam žalj, že sce nam nje napisali i pisemko, medzitim svidomi zme že mace barz veljo roboti.

Okreme sceme viražic žadanje že bi sce i na rok buli naš hosc. Všeljjjak že žadame že bi sce buli dlužej z nami, bo toti par hodzini, tak povesc na prehodze, nje dostatočne že bi zme še nabešedovali i pohosceli.

Primce veljo pozdravi od
mojej supruhi

Viri i
Štefana

⁴ Мишанич, О. *Гей, там коло Дунаю...* “Вітчизна”, №4 (1966), сс. 183–191.

Лист № 2

Petrovci, 12.I 1969. rok.

Dorohij tovariš O. Mišanič!

Prijal som od Vas pisemko i kartočku ta z tej nahodi scem že bim Vam napisal toto pisemko. Skorej šickoho scem podzekovac na šickim poslatim, a druhe, na ščirim slovu, kotre sce mi vislali.

Mušim povesc že zme šicki u dome zdravi i že možeme jesc; i žena i ja i dzeci. Co še toho dotika, najaktivnejši mi najmladši sin, kotri še nje boji hoč tanjer jaki veljki.

Tot fakt hutori že zdravlje nje u pitanju. Co še mnje dotika ja mam dosc novoho. Od času jak zme še nje vidzeli ja zrobel veljo kojsoho. Predal som avto, kupel hižu u Zagrebu, a potim som napravavel molbu za prehod na robotu do Novoho Sadu. Prijati som za lektora naših emisijoh. Robim vjedno zos tov. Mihalom Kovačom, Simom Sakačom⁵ i druhima zos kotrima sce še mali nahodi na Radiju upoznac. Teraz som prilično nje zredzeni. Žena zos dzecmi u Petrovcoh, mac mi u Zagrebu u hiži, a ja u Novim Sadu. Nje znam keljo prejdze času dok to šicko pozberam na jednu hromadku. Ja vše optimistično rospoloženi i verim že to šicko dobre zakonči. Budze dakus brigi, alje bez brigi njič nje može prejsc.

Bul som primušeni prevžac tot kročaj, u peršim šore pre dzeci, a vec i pre sebe. Tu u Petrovcoh už prejg petnac roki robime robotu, kotra Vam barz dobre poznata i šor že bi zme spraveli holjem jeden kročaj dalje. Ked bešeda o mnje vec mušim pripoznac že mam dzepojedni ambiciji, kotri vekši od tej každojnjojev roboti u školi. Scel bim može daco vecej poscihnuć na ljiteraturnim planje. Keljo zos svojih planoh vitvorim to še budze vidzic, medzitim sigurni som že vitvorim veljo vecej ked budzem na roboti u Novim Sadu jak ked bim bul tu u Petrovcoh.

No bez ohljadu na to že prehodzim na robotu do Novoho Sadu, ja ljem zaš ostanjem Srimec. Mi Srimci hoč dze še najdzeme ostavame ljem toto co zme buli. M.Kovač veljki čas prevedol na roboti u Bačkej: Kerestur, Novi Sad, a zaš ljem ostal pečeni Srimec. To ostanjem i ja.

Bez ohljadu že ja odhodzim na robotu do Novoho Sadu, moja povolanka že bi sce nas naščiveli ostava i žadam že bi sce nas naščiveli dakus dlužej.

Co še dotika mnje i mojej roboti na literaturi vona nje taka viznačna že bi še o njej pisalo. Pravda, jest dakus toho že nas dakus kladu do druhohe planu, medzitim njihto njikomu nje hodzen odvžac joho

⁵ Симеон Сакач (1929–2018) – громадсько-культурний діяч з громади русинів Бачки і Срему; голова Союзу русинів і українців Сербії.

vrednosc. Ja dumam že treba robic, a robota še na koncu uvidzi i vona sama za sebe pove vecer jak toti co nas žadaju pocisnuc do druhoho planu. Sceli i Kovača pocisnuc do druhoho planu, medzitim von zos svojima robotami dokazal že je naš najljepši i naš najvekši pisatelj. No tedi obstavini buli inšaki. Nješka mi mame veljo viznačni mena, kvalitet našej literaturi še zvekšal. Išče vse to nje znači že je na urovnju druhih, vekših narodoh, alje je veljo visši jak pre dvacec i vecer rokami. Dumam že za nas šickih barz važni i fakt že še za našu literaturu počali interesovac i druhi narodi, a okreme našo zos Ukrajini. Sotrudnjicstvo zos matičnu žemu od veljkoho značenja za rozvoj našej literaturi tu u Juhoslaviji. Mi mame co z bohatej ukrajinskej literaturi naučic, a i naša literatura, hoč mala, njikakim koncom nje može ohudobnjic matičnu literaturu i jej istoriju, alje ljem zbohacic. No, alje o tim nješka čežko bešedovac pre barz prostu stvar, a to že rižni ljudze, a medzi njima i naukovci na totu stvar patra zos rozličnih uhloh. Mojo stanovisko take že slavjanstvo voobšče nješka našlo svojo mestočko pod slunkom i že vono ukazalo že še bez njoho nješka u švece nje mož rišic anji jedna stvar. Drobni rozliki u jaziku, bešedi nje trebali bi njikom u zavadzac že bi kultura vzahalji nje bula majetok caloho slavjanskoho rodu, bez ohljadu dze nastala i na koncu i caloho šveta.

Muzičnoho materijalu ja dostal nadosc. Von mi budze hasnovac u roboti bo ja nje dumam zos totu svoju robotu pretarhnuc. Teraz bi mi bul barz nužni slovnjik ukrajinsko-ruski. Tiž tak bim ljubel mac rusko-biloruski, ljebo ukrajinsko-biloruski, ljebo biloruski-ukrajinski. Mnje, jak lektorovi toti slovnjiki nužni za robotu. Ked že to dagdze najdzece, ja bi Vas modljel že bi sce mi to poslali na adresu: Hudak Štefan, Radio Novi Sad, rusinska redakcija. Ja nje znam jak še Vam za šicko toto odlužim, alje budzem patric že bim Vam zrobel dajaku dobrotu.

A teraz daskeljo slova o tim že bi sce na nas nje zabuli, ked še budzece ženjic. Vlado Kosteljnjik⁶ i ja rihtame še za kumoh. Napolnjime dajake bariljče zos šljivkovu vodičku, bičak do kišeni, ta hajd. Moja Vira i joho "hudorljava" Natala budu dobri kumi. Toti slici co posilam ukazac Vašej buducej naj vidzi kuma i kumi i že keljo dzeci najmenjej šme mac.

No ta tak, a teraz už treba pojsc spac.

Veljo Vas pozdravljaju

Vira i

Štefan

Штефан Гудак

⁶ Владимир Костельник (1930–2012) – письменник, публіцист і громадсько-культурний діяч з громади русинів Бачки і Срему.

Лист № 3

Нови Сад, 4. мая 1972. рок

Дорогий товариш Мишанич!

Жадал бим задзековац на посланих кніжкох. Насампредз глядам пребачене же сом скорей не писал. При мне така работа, як була и пред тим, а познате Вам же ми жена ище вше у Петровцох, та кед мам шлебодни дні, одходзим до Петровцох, вожим там дзеци же би видзели мацер. То ми одбера час так же сом у неможлівосци спольніц щицко тото цо тримаю же бим требал сполніц. Но, заш лем, як видзице, нашол сом часу, а я таки кед уж шеднем вец напишем. Чежко ше лем влапиц до роботи.

Я приял од Вас штири пакети кніжки на котрим найцеплейше дзекуем. Дзепоедни сом зніх уж пречитал. Материял барз интересантни и як уметніцки текст, витворене, а тиж так дзепоедни зніх и як языкови материял. Так волани локализми, провинциялизми, як их ми наволуеме указую у велім и на нашу бешеду, окреме словни материял. Цошка блізке и миле. Такого материялу би требало и вецей, окреме тераз кед ест моцох, котри ше намагаю на основи на тим ступню формованих бешедох, принесц одредзени заключения. Думаю на Дуліченка и дзепоедних наших, котри на ствар не сцу патриц розвойно, але беру ствари як готови, закончени. Кед о тим пишем, думаю скорей шицкога на кніжку "Дідо-всевидо", закарпатські народні казки, котри барз интересантни, окреме бешеда зоз яку су написани, призначени. Ту наиходзим на слова: пец (піч), піпа (люлька), погар (склянка), студня (колодязь), фалаток (шматок), цимбора (товариш, друг), челядь, у нас: челядз (члени сім'ї), а вец шлідуюци: шафлік, шустер, балта, битанга, варош, вариха (вареха), гудаки (ци), гуслі (шлі), кертиця (ца), крумплі (кромплі), лавор, пасуля итд. Шицко тото ище вельо не гутори, але верим же би мушело мац вплив на наших языкословцох, котри ше задоволюю зоз грубима правилами, котри ше нешка беру до огляду. Думаю же би гу тей роботи требало присц зоз вецей ентузіазма, а не зоз цильом же би ше цо швидше дошло до результата, котри би принесц авторови даяку афирмацию. Но, будзе же то будзе познейше. Я напахал, почувствовав при Кочишови же вон ма елем[е]нти правильного приступу гу тей матерії, лем кед будзе витривали.

Литература котру сце нам послали и литература, котру уж маме нам укаже же треба и без ней не мож, же би ше робело кед ше сце цошка ошвициц, окреме кед у питаню Закарпате, Горніца, Руснаци югославянски. Но, але охабме то науки...

Зоз своїм жертвованьом допомогли сце ми же бим пополнил свою бібліотеку зоз літературу на українским язичу и я Вам на тим барз дзекуем. Кед же вам будзе дацо потребне зоз югославянскей літератури, шлебодно ше зявце зоз писемком и я ше будзем намагац же бим Вам то послал. И не лем то, але и инше цо Вам будзе потребне... Но, то.

Мне жаль же сом Вас ту у Югославії не могол красше вигосциц так по руски, як ми то знаме, але Ви то похопице, понеже жиєм на два страни.

Цо ше дотика роботи, тераз сом дал Дюрови Латякови якиш приповедки, котри, як ми вон пояснел треба же би ше друковали на Україні. Я ше вельо не интересовал же дзе и цо. Приял сом на знане, закончел роботу и придал му. Закончуем зоз пририхтованяма кніжки "Уж бубни бубную" ("Гриц Бандурик") – роман котри зме ведно зоз Ковачом написали. Закончуем и драму "У логору", написал сом и єдну приповедку до "Шветлосци" Дюрови Папгар[га]йови⁷. Пречитайце ю кед будзеце мац часу, любел бим чуц Вашо думане о тей приповедки. Источасно порядно робим на писаню нового романа, котри би требал буц закончени дагдзе коло 1975. року. Роби ше о єдним опсяжнейшим твору. Потераз ми добре работа идзе и верим же кед так предлужим годно дацо зоз того випаднуц. Источасно водзи ше борба зоз єдну групу, котра нацагуе воду на свой млін, жада предац бофл робу за драги пенєж, та жада розчисциц зоз моцями, котри знаю одредзиц же цо то роба, а цо бофл. Шицко то, медзитим нормалне и я ше вельо не возбужуем. Нашу літературу заплюскую велі габи, виложена є велім витром и чежко отримовац напрям, медзитим, потераз було добре наздавам ше же и тераз будзе шицко у порядку.

Барз Вас крашне поздравя и жичи вельо ше[с]ца у
роботи и живоце

Ваш

Штефан Гудак
Штефан Гудак

⁷ Дюра Папгаргаї (1936–2008) – пийменник, поет і драматург з громади русинів Бачки і Срему; перший, чії твори було опубліковано українською мовою.

Лист № 4

Нови Сад, 20.IX 1972. р.

Дорогий товариш Мишанич!

Некша сом приял писемко и такой сцем же бим дал на нього одвит. Скорей шицкого сцем подзековац на писму и на вистки, котри сце ми у вязи антології оповідань, послали. Мушим Вам потолковац же то не була моя дзека. Кед зме ше догваряли же цо хто од нас пошле и зоз чим будзе заступени у тей антології, я дал преклад же бим послал други приповедки, Дюра Папгаргаї и Дюра Латяк ме одгварели од моеї намири, толкуюци же ше у нас тематика о якеї ми и Ви пишеце не пише вельо, та би було интересантне послац приповедки зоз таку тематику. Я ше уж теди бал же у Вас таки приповедки (оповидання) чежко преїду зоглядом на иншаки приступ гу литературы, зоглядом на иншаки смак Вашей публики, итд. Медзитим, вони заш лем остали при свойому, та так випадло же ше у рукопису нашли шицки штири приповедки такого жанру. Я ше цалком злагодзим же досц були и една лебо два приповедки такого жанру и най би то були "Янко Салонтаї" и "Хатиджа", а други би могли буц зоз народного живота, лебо Народно-ошлебодительней войны. То уж прето же я мам циклус удатних приповедкох о Гайдамакох, котри написани у жартлівим тону, а малюю живот наших людзох у Сриме и Бачкей. Тиж так мам циклус приповедкох зоз Народно-ошлебодительней войны, котри ноша заедніцку назву "Кирил Хомов – Дража", а каждая приповедка, як окремна часц ма свою назву. Я порихтани, кед то можливе же бим тоти приповедки преписал и послал. Но, не знам чи би то послац Вам, а чи послац на адрес, на котри послани и рукопис. И чи вообще треба послац зоглядом же ми Ви то сугеровали, же сце ми дали знац. Роби ше о тим, же я ніч не будзем робиц покля од Вас не достанем одвит, же чи треба же бим тим там у Ужгородзе дал знац же Ви мне о тим писали, чи то не треба. Тельо о тим. Тематику, яку я у своїх приповедкох обробюем барз широка. Од народных, хумористичних та преїг социјалних и морално етичних по приповедки зоз народно-ошлебодительней войны, шицко то нешка у нас преходзи и барз є добре прияте. Заш лем я ше повинуем принципом яки там у Вас паную, понеже знам же кажди ма свой порядок, зна цо сце и цо може.

Можем Вам повесц же сом бул у Струги у Македонії на Охридским Озеру и же сом ше там на "Стружских вечарох поезиї"

узнав з українським письменником Миколом Нагнибидом⁸. Тож так само бесідував з тов. Михайлом Луконіним⁹, головою радянських письменників. З ним мало знайомств і розмов, познав його з "Червоною квітою", нашими двома мітингівськими, з нашим видавництвом і т. д. Особливо познав і критику Шкловського і інших письменників з Радянського союзу, котрі там були. Слухав його на Симпозиумі, під назвою "Врацьма ше го поезії", котрий організував Шкловський¹⁰.

І наостаток одна радісна звістка, голубчик за мене, 1. жовтня приходив до Нового Саду моя жінка і діти Іриною, так же будуть од першого вродно. Наздаю тебе же на рок приїде до нас та будеш господарем моєї родини.

Дякую на пораді у зв'язку з ознайомленням з українськими письменниками. Я поступово читаю книжки котрі ще ми надіслали. А єсть їм радість. Якби ти література цікавила. Куди ж давати требає тобі написати щось вільно та тобі я надішлю.

М. Ковач тільки у Каніжці у колонії письменників. Баш так вчора отримав од нього лист і листочок у котрим нам пише що виступав з двома своїми віршами знагоди святковості відкриття міської мітингівської у Каніжці.

Чекаю од тебе одвіту і поради
Велико тебе сердечно вітаю
Твій

Штефан Гудак
Штефан Гудак

⁸ Микола Лівович Нагнибіда (1911–1985) – український поет і перекладач, знавець білоруської та словацької літератури.

⁹ Михайло Кузьмич Луконін (1918–1976) – російський письменник і поет.

¹⁰ Віктор Борисович Шкловський (1893–1984) – радянський і російський письменник і критик.

Лист № 5

3. фэбруар 1975. рок
Петроварадин

Дорогий товариш Мишанич!

Насампредз сцем подзековац на новорочней винчованки и пожадац Вам особне и Вашей почитованей фамелиї вельо щесца у новим 1975. року, а тиж так и у шицких наиходзацах.

Прешол уж длуґши час як сом Вам не писал, та прето тераз вихаснуем нагоду дацо вецей написац о шицким цо Вас особне, як нашого доброго приятеля, интересуе, а тиж так и гевто цо нас интересуе зоглядом на медзисобни стретнуца и сотрудніцтво на добро нашей култури вообще, а литератури, у ей рамикох, окреме.

Ми зоз несцерпеньом очекуеме видане кнїжки нашей прози на України, а мнє особне интересуе у котрей фази роботи тераз ей пририхтованс. Наздаваме ше же зоглядом на длуґши час того видане спатри шветло дня на литературней бешеди. Обставини таки же би зоз ей виданьом требало попонагляц та Вас модлїм же би Ви з Вашого боку зробели шицко цо у Вашей моци же би до реализації задумки пришло.

Час пришол же будземе у можлівосци розвиц и векше сторудніцтво зоз вашима радиостанїцами и телебаченьом (телевизию) з оглядом на предвжати крочаї з нашого боку. Тото нам оможлїви же би зме ше у наиходзацах рокох частейше стретали, сотрудзовали и хасновали богати искуства украинскей култури.

Подїї, яки ше у нас одвивали, а о котрих Ви часточно упознати, мали лем позитивне дїйство, и кажди намаганя такей файти буду мац позитивне дїйство. Вони лем моцня нашу готовосц и порихтаносц на роботу на добро наших и людзох зоз котрима жиєме.

Я вше гварел же ми вельки мали народ и я особне ше за його будучносц не боїм, окреме маме таку жем и таких людзох яких маме.

Того року почали зме роботу на шицких планах. Я и моя жена досц ангажовани у работи АРТ "Дядя". Жена роби як режисер дзевинскей секції. Постава фалат "Брама Сонця" (индийска сказка). За успишну реализацию того фалата потребна нам адекватна сценоґрафия – ту будземе мац помоц професийних сценоґрафох Сербского народного театру, зоз котрима сотрудзуеме, а од Вас бизме, товариш Мишанич, модлели, кед би сце нам могли купиц грамофонску плочу (пластинку), котра ше у вас предава под назву "Голоса птиц в природе". Зоз ней би зме на магнетофонску пантлїку монтировали потребни ефекти, так же би театрална представа достала на квалитету.

Тото сом мушел питац бо ми наказала жена, а я, як статочни муж, и таке койцо... вше жену слухам, та сом газда у обисцу.

Зоз товаришом Ковачом ше часто видзиме, вон нам тот театрални фалат и прекладац зоз українского. Тиж так бул нам и госц Редакції на нови рок. Дакус ше и попило, та було и облапяня и поцилункох... Воно же баш шицко у шоре, ище не, але ше наздаваме же ше шицко зредзи так як то треба.

За тераз тельо. Обчекуем од Вас писемко, а кед же дагдзе найдзеце тоту плочу та нам ю пошліце, а од нас можеце гледац тото цо Вас интересує.

Вельо Вас и Вашу фамелию поздравляю
Вира и Штефан
Штефан Гудак

Лист № 6

Нови Сад, 29.ІІІ/75.

Дорогий товариш Мишанич!

Приял сом од Вас писемко, а тиж так и грамофонски пластинки. Дуже дякую! Шицко було у порядку, окреме интересантни и гевти други, котри сце ми послали, тексти прози. Нашол сом у кніжкох прози, котру сце ми скорей послали оригинални тексти Олександра Довженка Незабутне, Мати и Хата, та сом слухал и провадзел текст на литературней мови. Пластинка зоз голосами птахів барз добра и перша и друга – обидва. Я думал медзитим, на голоса звірей – вовка, ведмідь, лисиця, и иньши. Но, за тото будзе ище нагоди. У нас Сербии гваря, (прислів'я) Више дана него кобасица, цо у прекладзе значи же ест вецей дні у року як ковбаси, та будзе ище нагоди пренайсе и тото цо нам треба.

Моя жінка Віра ме дуже висобачела. Гвари: чловек ци послал, а ти ані писмо, ані ніч, гласа од себе не даваш. Правда, заслужел сом, але тераз ест вельо роботи. Секретар сом Аmaterского театра "Дядя", тераз рихтаме пейц представи, та нігда концу беганю, ходзеню, пририхтованю. Док бул Сима, вон вельо допомогнул роботи, а тераз шицко спадло на мене. Но, але уж даяк то лем будзе. Товариш Ковач Михал гвари: Ище нігда не було же даяк не було. Но, та так и то лем даяк будзе.

А тераз сцем даскельо слова о кніжки прози. Бешедовал сом зоз Дюром Латяком и вон ми гвари же вон писал на Україну, та же

те раз товарише маю послац рукопис до нас на авторизацию. Я не знам же яки обичай кед ше така робота роби. Думам же ту пришло до непорозуменя, але тоти непорозуменя би ше могли вигладзиц, думам зробиц того цо потребне же би пришло до видаваня кнїжки. Можу буц рижни думаня, аж и ту при нас, але едно думане сигурно исте у єдним зме єдинствени же шицки жадаме же би тота кнїжка була друкована. Сцеме дац знац швету же Русини у Югославиї жию, робя, творя... Сцеме же би зме о тим швет информовали преїг украинскей мови, матичней мови югославянских Русинох, сцеме указац же украинска литература жие и зоз єдним специфичним животом, сцеме указац на єй моц прилагодзиц ше к шицким условийом, гоч єй история (думам на нашо иснованє) предодредзела швидке щезованє. Найнормалнейше же наша литература гледа афирмацию преїг своєй матичней литератури. То би требали похопиц шицки, котрим то ище не ясно. Матица сербска будзе друковац исти зборнїк на сербскогорватскей бешеди, Словаци питали рукопис же би го друковали на словацкей бешеди, думам зробели словацки преклад. Я би сцел знац точнейшу причину же цо треба зробиц же би кнїжка вишла на украинскей бешеди. За мене найнормалнейше же би перша кнїжка була друкована на украинскей бешеди, а потим, кед же дахто заинтерсовани, най ю друкує на других бешедох. Не думам же у тей кнїжки даяки окремени литературни вредносци, але думам же єй вредносци у тим же указує же и мала гарсточка народу, кед зна цо сце, кед є свидома своього я, може твориц и збогацовац культуру своього народа. Но, але цо о тим пишем кед Ви то добре знаце. Мушим повесц, та тельо!

Вельо Вас поздравляю и
шицко найлєпше Вам и Вашей
фамелиї жича

Вїра и Штефан
Штефан Гудак

Лист № 7

Петроварадин, 25. децембер 1999. рок

Дороги панє Мишанич!

Вчера вечар сом нашивел М. Ковача и його супругу, добре су. Ковач ми вириповедал о промоциї його кнїжки у Ужгородзе, о котрей сце мали слово. Гварел ми же сце бешедуючи о литератури Руснацох, по добрим, спомли и мойо мено, дзекуєм. Ковач ми гварел же Вам ше питал чи сце достали мою найновшу кнїжку крадких приповедкох

"Вини и зради" и же достал упечаток же Ви тоту кніжку не достали до рукох. Мушим Вам повесц же Вам я тоту кніжку послал по Наталії Стаценко¹¹. Но, кед же Вам вона тоту кніжку не дала, напишце ми та Вам я пошлем другу по пошти. Тельо о тим. М. Ковач ми приповедал и о обставинох на Закарпатю, конкретно о намаганьох "добрих" сушедох же би ше преїг наших людзох и русинства дорвали Закарпатя. Я у подполносни розумим Вашу борбу против таких наших "добродїїох" и думам же их треба онеможлівиц у тей роботі. З оглядом же то людзе образовани, не мож повесц же су не информновани, а то значи же споза того стої цошка инше. Не чудо же вони зоз шицких оружїїох нападню Вас и других людзох, котри ше намагаю гу українскеї державносни Закарпатя, бо то и условие за их национални и кажди други препород. Маце потримовку шицких моцох медзи Руснацами у Югославії, котри жадаю у першим шоре, добре Руснацом у Югославії, бо и ми маме своїх "добродїїох", а тоті очиглядно потримую цошка цалком инше, же бисце не дошлебодзели тим "Русином" же би под меном "русинства" Закарпате предали за тепшу риби. Закарпате не шме вецей нігда буц не українске, а други народи, котри там жию, по мне, треба же би мали шицки национални права у рамикох українскеї держави, без огляду на тото же кед Закарпате у прешлосци було под рижнима цудзинцами, Українці, односно Русини, тоті права не мали. Треба мац слух и за Русинох, за їх окремносни, але лем по тамаль, покля то не загрожує державни суверенитет України над тим крайом. То мойо становиско. Не дошлебодзце же би Вас тоті людзе вируцели зоз коляї Вашей творчей роботи на добро Закарпатя, на добро цалого українского народу, медзи німа и нас Руснацох у Югославії.

Чекам од Вас одвит чи маце мою кніжку и вельо поздрави од Вири и Штефана.

Шицко найлепше у Новим 2000-тим року!

Штефан Гудак

¹¹ Наталія С. Стаценко – український історик, етнограф.

Oleg Rumjantsev – Yaroslav Myshanych

THE LETTERS OF SHTEFAN HUDAK TO OLEKSA MYSHANYCH

(1968–1999)

Summary

In this publication is presented the correspondence between Ukrainian Academic Oleksa Myshnych and Štefan Hudak, a writer and journalist and from community of Rusyns of Bačka and Sirmium (Vojvodina, Serbia). Published documents allow to analyze the cultural and national identity of Š. Hudak and to know more about the cultural life of Rusyns in former Yugoslavia.

Key words: Rusyns, Yugoslavia, Ukraine, correspondence.

ЛІТЕРАТУРА

- [Grupa avtoroh]. (2019). *Hlasi i časi. 70 roki Ruskej rdakciji Radio Novogo Sadu*. Novi Sad: NAR, 2019. (Cyrillic)
- Latjak, D. (2004) Oleksa Mišanič i Balvansko-Srimski Rusnaci. *Švetlosc*, XLII/2, 2004. Novi Sad: Ruske slovo. (Cyrillic)
- Mušinka, M. (2004) Мушинка, М. Ukrajinist-karpatoznavec Oleksa Mišanič. *Švetlosc*, XLII/2, 2004. Novi Sad: Ruke slovo. (Cyrillic)
- Tamaš, J. (1997). *Istorija ruskej literaturi*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 521–524. (Cyrillic)
- Terljuk, I. (1966). Naš jazik u novim dijalektnim atlasu Akademix naukoh USSR. Novi Sad: *Ruske slovo*, 17/06/1966. (Cyrillic)
- Čurčić, M. Bibliografija Rusnacoh u Jugoslaviji. Novi Sad: Biblioteka Matice srpske, 531–533. (Cyrillic)
- Štefan Hudak, <http://www.ruskeslovo.com/avtor/штефан-гудак>, 02/08/2019. (Cyrillic)